

— Na zadnjem Zavezinem delegacijskem zborovanju o Božiču v Ljubljani smo sprejeli nov »Poslovni red« in tamkaj ustanovili četvero odsekov, ki jim stoji na čelu gospodarski odsek. Član tega odseka je tudi naš tržaški tovariš Karel Gruntar. In na naslov tega odseka govorim te besede! — Doslej imamo slovenski učitelji dva denarna zavoda; starejši ima naslov »Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, r. z. z. o. j.«, mlajši se pa imenuje »Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju, r. z. z. o. j.« Oba naša denarna zavoda sta torej osnovani na združni podlagi, zato je njih temelj zdrav in odgovarja principom demokratizma. Oba zavoda delujeta tudi v vojnem času uspešno, izkazujejo lep promet ter sta spričo zanesljivosti, vestnosti in solidnosti vodstev vredna našega zaupanja, kakor jima tega ne odreka nadzorujoča oblast. Imamo tudi nekaj organizacij, ki razpolagajo z večjim ali manjšim imetjem. Tudi tuintam leta nad našimi vrstami kaka bela vrana, ki nima le mrzle kače v žepu, temveč ki tudi lahko pokaže lepo cesarsko podobico. — Če bi navrnili vse te studence in studenčke v eno kotlino, bi se nateklo toliko dragocene materialne tekočine, da bi nastalo čedno jezerce — na njega dnu težko okovane blaginje. Ker pa imamo svoj denar razporejen sedaj na kupčke tukaj in tamkaj, so le skromni tisti dobički, ki kapljejo nam v korist. Bil sem vedno tega mnenja, da bi se morali organizirani učitelji oprijeti principa centralizacije svojih materialnih sredstev, kakor sem sicer nazora, da mora v drugem pogledu vladati princip porazdelitve dela, ki smo ga sedaj uveljavili v Zavezi in tudi v našem društvu. Mislim, da se ne motim v svojih nazorih, ako trdim, da bi nam več koristil naš denar, ko bi bil zbran na enem mestu in bi od tu nazvnil izvajal svojo magično razmnoževalno silo, nego da ga imamo ponižno razstavljenega v skromnih dozah križem sveta. Pet prstov, stisnjenih v pest, vedno občutneje udari, nego če jih imaš razklenjene. Tako bi bila tudi naša materialna pozicija jačja, če zlijemo svoje gnotne sile v eno močno centralo, ki jo bomo v bodočnosti bolj potrebovali, nego pa smo jo v preteklosti, to pa zato, ker moramo začeti obdelavati tudi svoje gospodarske polje ter se z ozirom na vse potrebščine gotovega značaja, ki segajo v naše privatno življenje, v našo organizacijo in v naše šolstvo, emancipirati od tujinstva, ki nam je dostikrat za drag denar dobavljalo slab material, vedno pa je imelo od našega denarja lepe dobičke. Če pogledam samo lepo opremljeno in z učili založeno šolo, lahko trdim brez pretiravanja, da je vrgla ta šola tisočake v tuj žep. Če pogledam, koliko papirja porabi ena sama šola, se tedaj spominam lepih stotakov, ki polnijo malho tujemu človeku. Itd. In če sedaj pogledam šolo poleg šole po vsem našem ozemlju — ali se ne bi prijel za glavo, ko vem, da so šli milijoni iz naših krajev tja v mrzlo tujino, ki nas je tepla in nas še danes tepe? — Ali bi ne bil greh na našem narodnem gospodarstvu, če bi še dalje trpeli take razmere, ko vemo o njih, da so nam škodljive? In ni brez pomena, ako poudarjam, da bi na stotine naših ljudi dobilo v takih zavodih dobro delo in lep zaslužek, vrhutega pa bi tudi naše strokovno šolstvo moralo poglobiti in razširiti svoj delokrog. — Zdi se mi pa umestnejše, da o tem dalje javno ne razpravljam, ker velja v gospodarskih vprašanjih načelo: Malo besed in veliko dela! — Pripravljen sem pa na poklicanem mestu temeljito pojasniti svoje izvedljive načrte — izvedljive pa le v tem primeru, če se nam posreči centralizacija naših materialnih sredstev. Gotovo je, da se lotijo takih vprašanj drugi, če se jim mi ne bomo, in gotovo je tudi, da bo vsakemu od nas ljubeše, če jih izvedemo mi. — Združenje več denarnih zavodov v en sam zavod ni nič novega in nič težavnega. Tako fusijo je že izvedla n. pr. Jadranska banka. Treba je le uvideti, da ne varajo volje prizadetih faktorjev. Če me ne vara moj optimizem, nam ne bo težko rešiti tega vprašanja, ker hočemo pač vsi delovati na našo skupno blaginjo. In če imamo močno centralo, je samo vprašanje časa in posledica razvoja, da ustanovimo podružnice tam, koder bo največ smisla za skupne koristi in največ umevanja združne ideje. — Iz teh širokih kontur izhaja sedaj moj predlog, ki se glasi:

»Učiteljsko društvo za Trst in okolico pozivlja vodstvo Zaveze, naj izkuša s fusijo našega ljubljanskega in celjskega denarnega zavoda ustanoviti v svojem okrilju centralo gospodarsko-kreditnega in hranilnega značaja. To delo naj poveri gospodarskemu odseku z naročilom, da se dela takoj loti in o uspehih poroča na naslednjem delegacijskem zborovanju.«

takodlog da na razgovor predsedujoči

podpredsednik tov. Ant. Šemè. Predlog je bil sprejet po kratki debati, ki so vanjo poslegli tovariši pl. Kleinmayr, Karel Gruntar in predlagalec.

Tovariš Josip Ribičič predlaga, naj izkuša društvo na merodajnem mestu doseči, da nadaljujejo s podržavljenjem učiteljstva CMD. Po pojasnili ravnatelja tov. Ivana Vrščaja sprejme občni zbor tudi ta predlog.

Tovariš E. Gangl čestita našemu vnetemu in deloljubnemu predsedniku Antonu Germku ob rojstveni petdesetletnici, ki jo praznuje dne 11. t. m. (Odobranje.)

Na vprašanje tov. pl. Kleinmayra odgovori tov. Gangl, da porabi — kolikor je njemu znano — uredništvo »Učit. Tov.« Fleretovo-Hreščakovo-Pahorjevo izjavo z zadnjega delegacijskega zborovanja.

S tem je bil dnevni red izčrpan. Predsednik tov. Germek zaključil ob 12. opoldne občni zbor.

* Kranjske vesti.

—r— **Beda učiteljstva na Kranjskem** je priklopila do vrhunca. Znani so mi slučaj, ko mora učiteljstvo zastavljati pobotnice že prve dni meseca in to proti nezasišanim obrestim. Kako strada in prezeba učiteljstvo, je itak že znano. K temu naj pride še bolezen, potem je pravi peklen je gotov! V tem strašnem položaju si bolan učitelj ne more preskrbeti zase in za svoje zdravniške pomoči, ker nihče ne zdravi zastoj; poklicani zdravnik ne gre tja, kjer ne kaže dobrega zaslužka. Edin pripomoček zoper to je, da se ustanovi podporno društvo za obolele učitelje. Naša »Zaveza« naj bi tudi v tem pogledu storila potrebne korake.

»Domoljub« je napisal v 5. števu z dne 31. januarja t. l. te-le besede: »Kranjski učitelj strada mnogokje ob bajno majhni plači, ki jo dobiva. Sedaj mu je pa deželni odbor ustavil še tiste draginjske doklade, ki jih je v vojnem času dobival. Samarijan se je usmilil svojega sovražnika Juda, kranjski deželni odbor pa nima usmiljenja do svojega človeka.« Ali Vas nič ne peče vest, gospodje deželni odborniki, ko slišite zaradi svojega nekrščanskega postopanja tako strašno obsodbo!

—r— **Na seji drž. zbora dne 23. januarja t. l.** sta vložila poslanca dr. Ravnihar in prof. Jarc interpelacijo na ministrskega predsednika, finančnega in naučnega ministra v zadevi enkratnega državnega prispevka in zaradi ustavljene deželne draginjske doklade kranjskemu ljudskošolskemu učiteljstvu. Do danes interpelanta še nista dobila odgovora.

—r— **Ali je res?** Vse politične stranke na Kranjskem zahtevajo vedno resnejše in odločnejše, naj se skliče deželni zbor vojdine kranjske, da položi deželni odbor račun od svojega gospodarstva od l. 1913 sem. Čeravno se godi vse nekako skrivnostno pri deželnem odboru, pride marsikaj na svetlo. Tako smo zvedeli, kako je sestavljal deželni odbor proračun za leto 1918. Poroča se nam, da se je pokazal primanjkljaj 700.000 K. V proračunu so bile tudi učiteljske draginjske doklade za l. 1918. Toda deželni glavar dr. Ivan Šušteršič vzame svinčnik in črta iz proračuna preliminirane učiteljske draginjske doklade, češ, s primanjkljajem ne bomo šli v novo leto 1918 in primanjkljaj se je res na račun ubogega učiteljstva spremenil v prebitok, prav kakor trdi »Resnica«. Nezaslišana krutost je to, ki mora imeti zle posledice. Vsaka krivica se je še masčevala, in se bo tudi ta, ki se godi kranjskemu učiteljstvu.

—r— **Znamenje razmer.** »Učit. Tovariš« je prinesel v 2. letošnji št. nekaj vesti iz ljudskošolske službe, ki zaslužijo malo komentarja. Imenuje se 16 oseb, med temi umrli Srečko Malenšek in oboleti tovariš Josip Azman. Enajst ženskih učnih moči se nastavi, tri dobe zaradi boleznih dopust. Potrebujete li še več dokazov, da bo Kranjska kmalo brez moških učnih moči? Vprašajte kogarkoli in mu zatrjujte, da skrbje vodilni deželni krogi za korist naroda — nihče Vam ne bo tega verjel! Tam na Bleiweisovi cesti govori le eden, vsi drugi le — kimaajo. Ali pa ta dela in govori za blaginjo slovenskega naroda? Na to vprašanje lahko da vsakdo sam odgovor.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Marija Schwarzova je nameščena za suplentinjo na Jesenicah, Cirila Černetova na Bledu in bivša začasna učiteljica Vida Božičeva v Zagorodacu; učitelj na I. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani Fran Gale ima zaradi boleznih dopust; na II. mestni deški ljudski šoli je imenovan za začasnega učitelja Janko Lenarčič, za začasno učiteljico pa Ljudmila Slanovec.

S Cola nad Vipavo nam pišejo. Pri šolskem vodstvu na Colu nad Vipavo je bilo podpisane VII. vojne posojila 22.000 K. Pač lep uspeh, ako se pomisl,

da se je po posredovanju omenjenega šolskega vodstva podpisalo v tem šolskem okolišu že nad 130.000 K vseh vojnihi posojil, kar nam je v dokaz, da stori ljudskošolsko učiteljstvo vipavske doline v polni meri patriotsko svojo dolžnost.

Nekaj pa je, česar pogrešajo učitelji v vipavski dolini: nimajo nikakoršne organizacije. Povsod ima Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva svoja okrajna učiteljska društva, le na nas so vsi pozabili. Kaj nam pomaga Postojnsko učiteljsko društvo, ki spi in ne da od sebe nikakoršnega življenja. Ako bi tudi delovalo to društvo in prirejalo zborovanja, bi se jih zaradi prevelike oddaljenosti ne mogli vdeleževati, ker bi bilo to združeno s prevelikimi stroški. Učitelji v vipavski dolini nimamo nikakoršnih zborovanj, ne moremo priti do potrebnih knjig, osamljeni tavamo brez vsake pomoči. Okrajne učiteljske knjižnice v Postojni se ne moremo posluževati, ker le težko dobimo knjige zaradi velike oddaljenosti. Vipavski sodni okraj je že po naravi popolnoma izoliran od drugih delov Kranjske, zatojre ne moremo imeti nobenih stikov z drugimi učiteljskimi društvi. Zato naj se izloči učiteljstvo vipavske doline iz Postojnskega učiteljskega društva in si ustanovi lastno društvo ter pristopi k Zvezi. S tem bi nam bilo jako ustrezno. K Vipavskemu učiteljskemu učiteljskemu društvu bi lahko pristopili tudi bližnji tovariši goriške vipavske doline, ki jim je tudi jako oddaljen sedež Goriškega učiteljskega društva. Deželne meje nas k temu koraku ne smejo zadrževati v sedanjih časih. Stvar bi se gotovo dobro obnesla in obrodila obilen sad. Le začeti je treba. Vodstvo Zaveze prosimo, da naj stori v tem pogledu potrebne korake.

—r— **Tovariš iz vipavske doline** nam je govoril prav iz srca. Njegov nasvet je vreden vsega uvaževanja in bo, če se uresniči, v veliko korist napredku ljudskega šolstva in v blaginjo tamošnjega učiteljstva.

Že pred leti se je poudarjalo na nekem zborovanju Zavezine delegacije, da imajo nekatera Zvezina društva na Kranjskem prevelik okoliš, zato se učiteljstvo le slabo vdeležuje društvenih zborovanj in prireditvev, ker ni prometnih sredstev in je vdeleževanje sicer zvezano z velikimi stroški. Vodstvu Zaveze se je naročilo takrat, da naj skuša ustanoviti v prvi vrsti za vipavski in škofjeloški sodni okraj posebna učiteljska društva. Zaradi krajevnega patriotizma so se uprli takrat nekateri učitelji v dotičnih okrajih in vodstvu se stvar ni bila posrečila, ostalo je pri starem. Ker so se vipavski tovariši sedaj sami začeli zavzemati za stvar, upamo, da ustanovimo v najkrajšem času Učiteljsko društvo za vipavski sodni okraj. Današnjega dopisnika prosimo, da naj se obrne po informacije na vodstvo Zaveze, ki mu bo radevolje šio na roko z besedo in dejanjem. Le pogumno na delo!

Dne 26. decembra 1917 je umrl tov. Josip Polanc, učitelj v Radečah pri Zidanem mestu v najlepši moški dobi star komaj 38 let. Leta 1916 je bil potrjen in januarja 1917 je odšel k vojakom. Doma je moral zapustiti ženo in 10 nepreskrbljenih otročičev. Kmalu po vpoklicu mu umrjeta dva otroka, kakor se trdi le zaradi slabih gnotnih razmer. Bolan že prej, je bil kot tak videljen k marškompaniji in z njo je odšel na italijansko bojišče, kar je pospešilo njegovo zgodnjo smrt. Dobil je 14-dnevni dopust, a vrnil se ni več. Neusmiljena učiteljska bolezen ga je zgrabila in položila v posteljo. Po dveh tednih je zapustil ženo in 8 nepreskrbljenih otročičev ter se preselil v večnost. Služboval je na Dobovcu pod Kumom, v Bučeh vasi, v Loškem potoku, Starem in Novem kotu in nazadnje v Radečah. Vsi, ki so z njim občevali, so spoznali, da je bil blaga in dobra duša. Tovarišem je z največjo vneto ustregel vsaki želji. Bodi blagemu tovarišu, učitelju-mučniku ohranjen med nami časten spomin!

—r— **Odlikovanje.** Naš tovariš Ivan Kocijančič, nadučitelj v Bučeh vasi, ki služi že četrto leto na fronti, je imenovan za stotnika in odlikovan s Signum laudis. V poletju 1917 pa je dobil zlati zaslužni križec s krono na traku hrabrostne svetlinje! Čestitamo!

—r— **Slovensko učiteljstvo v vojne svrhe.** Za oslepele slovenske vojake v Gradcu sta nabrala g. Rudolf Est. nadporočnik in tov. Darko Sterk, učitel v Radečah 223 K 76 h.

—r— **Evropski škandal.** Danes dne 1. svečana l. 1918 sem delal prošnjo za po-višek vojaške podpore neki begunki iz Goriške, ki ima šest otrok. — Dobiva že sedaj mesečne podpore 297 K; beri dvastodevetdesetdeset kron; poleg tega dobiva pa še tudi begunske podpore dnevno 2 K. — Poznam pa nadučitelja s 23 službenimi leti z 11 otroki, ki

pa je dobil dne 1. februarja 1918. l. — 182 K; beri enstoosedesetdve kroni. — Živela Avstrija! — —e—

Štajerske vesti.

—š— **† Franc Kolletnig.** Dne 19. jan. t. l. je umrl za neko operacijo v dež. bolnišnici v Gradcu F. Kolletnig, nadučitelj na slovenski (okoliški) ljudski šoli v Slov. Bistrici v 52. letu svoje starosti. Služboval je tu od l. 1890. Mož je bil slovenskih staršev sin, a uskočil je v nasproten tabor ter se čutil hudega — Nemca, kar je tudi kazal v vsem svojem javnem nastopu. — Upamo, da Kolletnig dobi naslednika, ki bo imel svojstva, ki jih Slovenci upravičeno zahtevamo od voditelja slovenske šole!

—š— **Premene pri učiteljstvu.** Stalni učitelj v Globokem, Avg. Tomič, je postal nadučitelj pri Sv. Antonu. Šolski vodja v Pamecu v Slovenjgorskem okraju je postal začasni učitelj v Sočanju, Martin Vrečko. Stalna učiteljica sta postala na svojih mestih Karel Urbich, začasni učitelj pri Sv. Jakobu v Slov. Goricah ter Karel Namestnik, začasni učitelj v Teznu pri Mariboru.

—š— **Čudno imenovanje.** V Kostr. n. na Štajerskem je bil nekdo imenovan za nadučitelja, ne da bi bila služba razpisana in da bi bil krajni šolski svet kaj vedel o tem. Kako opraviči to svoje čudno postopanje c. kr. deželni šolski svet za Štajersko?

—š— **Delo učiteljstva na Dolu pri Hrastniku za »Rdeči križ« in druge vojno pomožne svrhe.** I. Rdeči križ: 1. zbirka učiteljstva 325,28 K. 2. zbirka učiteljstva 140,06 K. Nabrana članarina 208— K. Zbirka učencev posebej 42,41 K. 1% prispevek učit. plač 87,21 K. Šol. ravnatelj Ant. Gnus daroval še posebej 73,60 K in nabavil za stranke 60 srečk v vrednosti 1800— K, skupaj 2686,56 K. II. vojaški dnevi: 1. zbirka učencev 27,34 K. 2. zbirka učencev 22,52 K, skupaj 49,86 K. III. Zaklad za vdove in sirote: 1. zbirka A. Gnus 25,40 K, 2. zbirka A. Gnus 22— K, skupaj 47,40 K. IV. zbirka kovin po učencih 82,80 kg. V. Učenci nabrali 60 kg. VI. Zbirka volnenih in drugih odpadkov 598 kg. VI. Deklice izdelale zapestnic, nogavic, dokolenice itd. iz volne v vrednosti nad 400 K, ki jih je nabral A. Gnus. VII. Po posredovanju šol. ravnatelja A. Gnusa so podpisale stranke: I.—IV. voj. posojila 110,500— K, V. voj. posojila 184,000— K, VI. voj. posojila 64,300— K, VII. voj. posojila 279,500— K, skupaj 637,300— K.

—š— **Na ljudski šoli pri Sv. Marjetni** niže Ptuj se je nabralo za vojne namene do 1. januarja 1918: 1736 K 50 h. V »Učit. Tovarišu« je bilo izkazanih že 924 K 71 h. Na novo je nabranih torej 811 K 79 h. — Pri šolski nabiralnici se je nabralo za VI. vojno posojilo: 30,600 K in VII. vojno posojilo: 55,400 K.

—š— **Učitelji kot revizijski organi.** V smislu odredbe naučnega ministrstva je štajerski deželni šolski svet naročil vsem okrajnim šolskim svetom, da se učitelji ljudskih in meščanskih šol ne smejo več porabljeni za posle, ki niso v zvezi s šolskimi zadevami, ker — četudi so morali v javnem interesu — taki posli vplivajo škodljivo na šolstvo in oškodujejo ugled šole in učiteljstva (n. pr. revidiranje prtljage, iskanje kovinskih predmetov v zasebnih stanovanjih in drugo). Pozno je prišlo spoznanje, in upamo, da bodo okrajni šolski sveti si vzeli naročilo dež. šol. sveta k srcu!

Tržaške vesti.

EMIL PAKIŽ.

Dne 21. januarja t. l. je umrl v Sv. Križu poleg Trsta po kratki bolezni v čvrsti moški dobi tovariš Emil Pakiž, voditelj tamkajšnje mestne ljudske šole. — Vnet za šolo in za svoj stan, je posvečal vse svoje darove in moči vzgoji mladine ter uspešnemu delu med ljudstvom, ki ga je zaradi njegovih vrtil in njegove požrtvovalnosti cenilo in spoštovalo. Posebno v težkih časih, ki jih je moral Sv. Križ trpeti med sedanjo vojno z Italijo, je bil trpečemu in zbezanemu prebivalstvu moder svetovalec in pomočnik. S svojim delom in z vsem svojim življenjem si je zagotovil trajen spomin v srcih hvaležnega naroda! Pa tudi nam je bil vedno zanesljiv tovariš in zvest prijatelj, zato nam je hudo, da nas je moral tako naglo ostaviti. Blag ostani njegov spomin v naših vrstah! Bodi mu lahka domača zemlja!

—t— **Tovariš Anton Germek,** učitelj pri Sv. Ivanu in predsednik Učiteljskega društva za Trst in okolico, praznuje dne 11. t. m. petdesetletnico svojega rojstva. Tovariš Germek, rojen Tržačan, uživa v